

การศึกษาประสิทธิผลและการใช้ประโยชน์สมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุ

Research program of assessment effectiveness and utilization of older persons health handbook

เอกชัย เพียรศรีวีระา, พวงเพ็ญ ชื่นประเสริฐ, วิมล บ้านพวน และคณะ
สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย

สังคมโลกเป็นสังคมผู้สูงอายุ ปัจจุบันทั่วโลกมีผู้สูงอายุ 600 ล้านคนกำลังจะเป็น 2 เท่าในปี พ.ศ. 2593 ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ปัจจุบันปี พ.ศ. 2558 มีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 14.8 ประชากรกลุ่มนี้มักมีปัญหาสุขภาพ มีความเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง สูญเสียปีสุขภาวะ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุครอบครัวและชุมชนดูแลสุขภาพเฝ้าระวังสุขภาพด้วยตัวเองผ่านเครื่องมือสมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเปรียบเทียบ (Comparative descriptive study design) เพื่อ ศึกษาประสิทธิผลและการใช้ประโยชน์สมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้สูงอายุที่ใช้สมุดฯ จำนวน 1,601 ราย ผู้สูงอายุไม่ใช้สมุดฯ จำนวน 3,516 ราย สมาชิกในครอบครัวที่ใช้สมุดฯ จำนวน 1,653 ราย อาสาสมัครสาธารณสุขที่ใช้สมุดฯ จำนวน 300 ราย และบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ใช้สมุดฯ จำนวน 300 ราย ครอบคลุม 11 พื้นที่ทั่วประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลสุขภาพตามมาตรฐานสุขภาพผู้สูงอายุ ข้อมูลผลการใช้ประโยชน์จากสมุดฯ และความพึงพอใจต่อการใช้สมุดฯ โดยเก็บรวบรวมระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน พ.ศ. 2558 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในทุกจังหวัดและในเขตกรุงเทพมหานคร ได้รับและใช้ประโยชน์สมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุประมาณ 5 แสนคน หรือร้อยละ 5 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด สุขภาพตามมาตรฐานสุขภาพผู้สูงอายุ ภายหลังใช้สมุดฯ ผู้สูงอายุมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาพจิตและคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมที่พึงประสงค์ดีขึ้น ในขณะที่มีแนวโน้มที่จะป่วยเป็นโรคซึมเศร้า ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ได้ใช้สมุดฯ พบว่าผู้สูงอายุที่ใช้สมุดฯ มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมที่ พึงประสงค์และคะแนนเฉลี่ยความรู้มากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ใช้สมุดฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการใช้ประโยชน์จากสมุดฯ ผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวรับรู้ว่าการใช้สมุดฯ มีประโยชน์ต่อตัวผู้สูงอายุด้านความคิด ทักษะคิด และทักษะภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้การใช้สมุดบันทึกฯ มีประโยชน์ต่อสมาชิกในครอบครัว อสม. และ บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขด้านความรู้ ทักษะคิด และทักษะภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจต่อการใช้สมุดฯ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวพึงพอใจต่อการใช้สมุดฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และบุคลากรทางการแพทย์พึงพอใจต่อการใช้สมุดฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่พึงพอใจมากที่สุดคือ ปก/ภายในสมุดฯ มองเห็นชัดเจนและสวยงาม ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่ามีประโยชน์และมีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ สมาชิกในครอบครัว อาสาสมัครสาธารณสุข และบุคลากรสุขภาพ ในระดับมาก

คำสำคัญ (Keywords) : ประสิทธิภาพ (Effectiveness), การใช้ประโยชน์ (Utilization), สมุดบันทึกสุขภาพ (Health handbook), ผู้สูงอายุ (Older persons)